

Euroopa Keskkonnaagentuuriga seotud eluslooduse andmebaasidest

Lauri Klein

*Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse
elurikkuse nõunik*

*European Environment Agency, Topic Centre on Biological Diversity,
Task Manager for CDDA*

**Ettekanne konverentsil:
"Eesti humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud 2006:
seisund, kasutamine, andmebaasid"**

**15. November 2006
Tartu Ülikooli raamatukogus**

Sisukord

- **Institutsionaalsed seosed**
- **EIONET - informatsiooni ja vaatluste võrgustik Euroopa keskkonna kohta ning selle andmevood**
- **EUNIS - Euroopa looduse infosüsteem ja seda toitvad andmebaasid**

Institutsionaalsed seosed

- **Euroopa Keskkonnaagentuur (EKA)** (www.eea.europa.eu) on Euroopa keskkonna-temaatika sõltumatu infokeskus.
- **EKA** töötab Euroopa Komisjoni poolt kinnitatud põhimääruse alusel (EEC määrus 1210/1990 (täiendatud-parandatud vastavalt EC määrustele 933/1999 ja 1641/2003) keskusega Kopenhaagenis ja on aktiivses tegevuses **alates 1994. aastast**.
- **EKA** ühendab **31** liikmesriiki Euroopast (lisaks **7** partner-riiki) - **Kaart** - **ca 300** riiklikku asutust. **EKA** liikmesriikide esindajatest on moodustatud **EKA korralduskomitee** ja need isikud määravad ka EIONET-i **riiklikud kontaktasutused** liikmesriikides.
- **EKA** rahvusvaheline tööpaneel ühendab järgmisi institutsioone: **Euroopa Komisjon**, **Keskkonna-**, **Transpordi-**, **Põllumajanduse direktoraadid**, **Eurostat**, Euroopa ühendatud uurimiskeskus (**Joint Research Centre - JRC**), ÜRO Keskkonnaprogramm - **UNEP**, ÜRO Euroopa Majandusnõukogu - **UNECE**, Maailma Terviseorganisatsioon - **WHO**, **OECD**.
- Eluslooduse temaatika info- ja andmevõrgustikku lisanduvad eelnimetatutele veel Ülemaailmne looduskaitseliit - **IUCN**, Ülemaailmne looduse kaitse ja seire keskus - **UNEP-WCMC**, Euroopa metsainstituut - **EFI**, Euroopa looduskaitse keskus - **ECNC**, rahvusvaheline märgalade organisatsioon - **Wetland International** ja ülemaailmne bioloogilise mitmekesisuse informatsiooni vahendaja - **GBIF**.
- **EKA kliendid** on: Euroopa Komisjon, Euroopa Parlament, Euroopa Nõukogu, EL liikmesriikide valitsused ja parlamendid, nii rahvusvahelised kui riigisisese ulatusega VVOd, mitmed huvigrupid, meedia ja laiem avalikkus üldiselt.

EKA liikmes- ja partnerrriigid

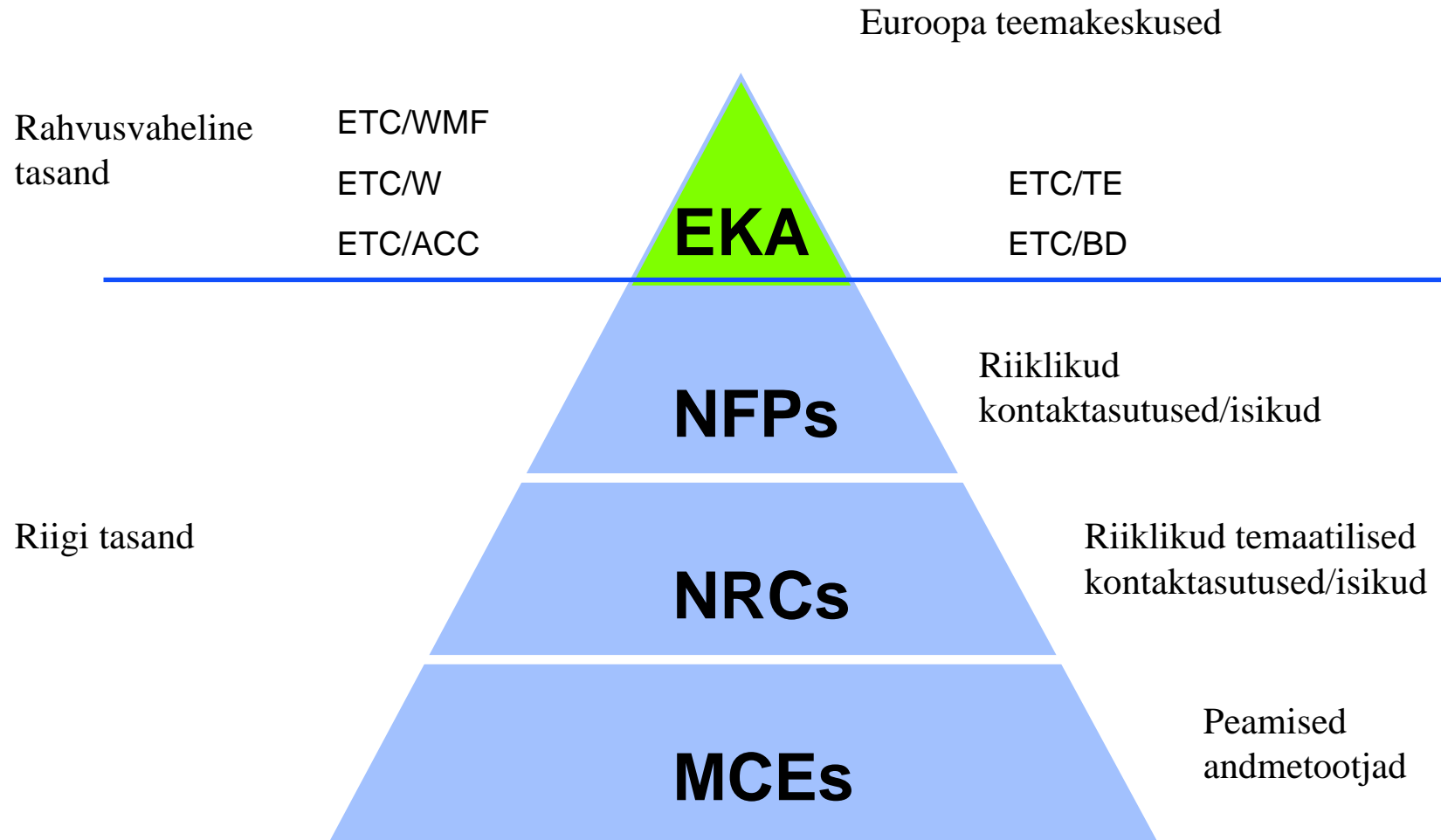
[tagasi](#)

EIONET ja selle andmevood

- **EIONET** (*European Environment Information and Observation Network*) - info- ja vaatlusvõrk Euroopa keskkonna kohta
- **EIONET** on partnerlusvõrgustik, mille juhtasutuseks on EKA, kellega on partnerluslepingu alusel seotud **5 Euroopa teemakeskust** (Vastavalt: vesi; õhk ja kliimamuutus; ressursid ja keskkonnakorraldus; ruumianalüüsid; bioloogiline mitmekesisus) ja **ca 900 eksperti 38-st riigist** ning ca 300-st riiklikust või muust sarnasest keskkonnainfoga tegelevast asutusest.
- **EIONET-i** andmete ja info kogumise struktuuri põhiüksuseks on vastavalt igas liikmesriigis üks kogu keskkonnainfo eest vastutav kontaktasutus (*National Focal Point - NFP*) - **Eestis Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus** (määratud EKA korralduskomitee vastava riigi liikme poolt, Eestis hr. Allan Gromov Keskkonnaministeeriumist).
- **EIONET-i NFP** määrab omakorda vastava riigi jaoks temaatilised kontaktasutused või -isikud (*National Reference Centre - NRC*), kelle kohustuseks on otsesuhtlemine vastava teemakeskusega Euroopas (Eesti puhul on mindud kontaktisikute määramise teed, arvestades, et senine andmevahetuse maht ei ole liialt suur olnud), kelleks Eestis on hetkel allakirjutanu, st hr. Lauri Klein.
- **Euroopa elurikkuse teemakeskus** (*European Topic Centre on Biological Diversity - ETC/BD*) valitakse iga nelja aasta tagant avaliku konkursi korras ja praegune konsortsium (2005-2008) koosneb järgmistest asutustest:
 - Pariisi loodusmuuseum kui juhtasutus Prantsusmaalt (MNHN),
 - ühendatud looduskaitsekomitee Suurbritanniast (JNCC),
 - Euroopa looduskaitse keskus Hollandist (ECNC),
 - Euroopa metsainstituut Soomest (EFI),
 - rahvusvaheline märgalade organisatsioon Hollandist (Wetland International),
 - Bratislava ülikooli maastikuökoloogia instituut Slovakiast (ILE),
 - riiklik looduskaitseagentuur Tšehhist (AOPK),
 - mereinstituut Itaaliast (ICRAM),
 - keskkonnaministeeriumi info- ja tehnokeskus Eestist (EEIC).

EIONET ja selle andmevood

EIONET ja selle andmevood

- **EKA** on määratlenud EIONET-i jaoks **prioriteetsed andmevood**, mis seonduvad otseselt üle-euroopaliste **keskkonnaindikaatoritega** (neid on elurikkuse jaoks hetkel kolm - *kaitsealused alad, ohustatud liigid ja valitud liikide arvukus ning levik* - aga välja on just töötamisel uus indikaatorite jaotus, mis toob siia tõenäoliselt täiendust)
- Iga **prioriteetse andmevoo** jaoks määratletakse vastav **üle-euroopaline andmebaas** ja andmevahetuse protseduurid (andmeformaad, edastustähtajad ja asukoht EKA veebiserveris on eelnevalt täpselt kokku lepitud). Hetkel on elurikkuse valdkonnas ainsaks selliseks andmevooks kaitsealuste alade kohta kogutav andmestik ja selliseks andmebaasiks ühine kaitsealade andmebaas (*Common Database on Designated Areas - CDDA*).
- Samas toimub info kogumine ka **ohustatud liikide ja valitud liikide leviku andmete** ning ka **elupaikade andmete** jaoks, kuid seni ei kasutata selleks EIONET-i NFP/NRC süsteemi vaid andmeid ammutatakse teistest rahvusvahelistest allikatest (**üle-euroopalised levikuatlased, IUCN punane raamat** jne).
- Kõik seni kogutud andmed koondatakse **Euroopa Looduse Infosüsteemi** (*European Nature Information System - EUNIS*) ja tehakse avalikult kätte saadavaks läbi Interneti.
- Et just **liikide (ennekõike ohustatud liikide)** andmete kogumine on hetkel tõusmas **EKA** uueks prioriteediks siis on selles vallas arvata võimaliku uue **prioriteetse andmevoo** tekkimist.

EUNIS - Euroopa looduse infosüsteem

<http://eunis.eea.europa.eu/>

- **EUNIS** koosneb kolmest suurest osast:
 - Alad (CDDA-National + CDDA-International + Natura 2000)
 - Elupaigad (EUNIS klassifikatsioon)
 - Liigid (IUCN punane raamat, Riiklikud punased raamatud ja kaitsealuste liikide nimekirjad, Euroopa levikuatlased, Natura 2000 andmebaas, GBIF).
- **EUNIS** koosneb suurest hulgast peamiselt MS Accessi formaadis olevatest **relatsioonilistest** tabelitest, mida uuendatakse EKA andmeteenistuse poolt vähemalt kord aastas, peale ETC/BD poolt teostatud andmekontrolli.
- Vaid kaitsealade andmeid kogutakse hetkel EIONET-i ametkondliku andmekogumissüsteemi kaudu, elupaikade ja liikide andmed laekuvad läbi olemasolevate rahvusvaheliste andmekogude. Siiski on liikide andmeid püütud ka otse riikidelt küsida, aga vastukaja on olnud seni suhteliselt ebapiisav.

EUNIS - Euroopa looduse infosüsteem

<http://eunis.eea.europa.eu/>

Liigid	Elupaigad	Alad
andmeid hetkel 275 000 taksoni kohta	Andmeid hetkel ca 6000 elupaigatüübi kohta	CDDA-Nat ca 85 000 ala CDDA-Int ca 500 ala Natura 2000 ca 20 000 ala Emerald ca 500 ala
<ul style="list-style-type: none"> • Taksoni unikaalne kood • Taksoni nimi ladina keeles • Taksoni nimi riigikeeles • Sünonüümid • Riik (ISO kood) • Biogeograafiline regioon • Rahvusvaheline ohustatus • Riiklik ohustatus • Rahvusvaheline kaitsestaatus • Elupaiga tüübid • Kirjandusallikad 	<ul style="list-style-type: none"> • Elupaigatüübi unikaalne kood • Elupaigatüübi teaduslik nimi (inglise keeles, kohati ladina keeles) • Elupaigatüübi nimi riigikeeles • Elupaigatüübi kirjeldus • Riik (ISO kood) • Biogeograafiline regioon • Rahvusvaheline kaitsestaatus • Klassifikatsioonilised seosed 	<ul style="list-style-type: none"> • Ala unikaalne kood • Ala nimi • Ala tüüp (tüübi kood ja nimi) • Riik (ISO kood) • Ala pindala hektarites • IUCN kategooria • NUTS kood • Ala määratlemise aasta • Ala miinimumkõrgus • Ala maksimumkõrgus • Ala keskpunkti koordinaadid • Seadused • Elupaigatüübid alal ja nende suurusprotsent alast • Liikide andmed (vaid Natura 2000 ja Emeraldi baasides)

EUNIS - Euroopa looduse infosüsteem

<http://eunis.eea.europa.eu/>

- **EUNIS** sisaldab ka **GIS tööriista**, mille abil saab veebis kuvada kogu info nii liikide, elupaikade kui alade kohta ka kaardile. See tööriist on aga kahjuks veel testimisjärgus ja samuti ei ole liikide ning elupaikade kohta ruumiandmeid veel rohkem kogutud kui vaid **Natura 2000** ja **Emeraldi** protsessides, seega ka vaid nende kaitsealuste alade kohta.
- **Loodusteaduslike kogude ja nende baasil registreeritud andmekogude olemasolu olulisus EUNIS-i jaoks** ongi minu arvates just liikide leiucoatade registreerimise läbi kaardistada elurikkuse levikut Euroopa ruumis ning planeerida selle alusel nii ruumilist kaitset kui ka taksonite ja elupaigatüüpide kaitset.
- Vastavaid plaane **EUNIS-i ja EIONET-i** arengus on ka tehtud, mainitud sai juba võimalikku uut prioriteetset andmevoogu ohustatud liikide teemal, aga ka seost **GBIF-ga**.
- Isiklikult märkan rõõmuga, et **eluslooduse andmebaasid ja infosüsteemid Eestis** arenevad igati samas taktis kui **Euroopa tasandil**, kui võib-olla Põhjamaadega võrreldes oleme veel sammukese maas, siis nii mõnegi Kesk- ja Lõuna-Euroopa riigiga võrreldes juba oluliselt eespool.
- Samas tunnen riikliku kontaktisikuna just puudust järgmistest konkreetsetest produktidest (mille tõttu olen olnud sunnitud vastavale EKA päringule vahel ka eitavalt vastama):
 - **Ametlikud anoteeritud liiginimekirjad** (olemas vaid ohustatud ja kaitstavate liikide nimekirjad)
 - **Liikide ja elupaikade ametlikud digitaalsed levikuandmed** (olemas vaid Natura 2000 andmestik ja mõnede valitud elupaigatüüpide inventuuriandmed)
 - **Elupaigatüüpide klassifikatsioonide ristinterpretatsioonitabelid** (olemas J.Paali kasvukohatüüpide klassifikatsiooni interpretatsioon elupaigadirektiivi elupaigatüüpidesse, aga puudub nt EUNIS-i klassifikatsiooni ja ka CORINE maakatteklassidesse)

EUNIS - Euroopa looduse infosüsteem

<http://eunis.eea.europa.eu/>

- [Atlas Florae Europaeae Database \(AFE\) \(E\)](#)
- [EUNIS Habitat classification \(EEA\) \(E\)](#)
- [FishBase \(G\)](#)
- [ISIS](#)
- [ITIS \(G\)](#)
- [NATLAN \(EEA\) \(E\)](#)
- [NGB databases \(Nordic Gene Bank databases\) \(E\)](#)
- [Species 2000 \(UNEP\) \(G\)](#)
- [WCMC Protected areas database \(UNEP-WCMC\) \(G\)](#)
- [EUNIS web application for species, habitats and sites \(EEA\) \(E\)](#)
- [Nordic Vegetationtypes - database \(Nordic Council of Ministers\) \(E\)](#)
- [CEPF \(Confederation Europeenne des Proprietaires Forestiers\)](#)
- [Social Insects World Wide Web, Antbase](#)
- [EEA Data Service](#)
- [Chemistry Biology Information Center, ETHZ \(Switzerland\)](#)
- [The Species Gateway \(Artportalen, Sweden\)](#)
- [The Virtual Flora \(Virtuella Floran, Sweden\) \(species info and maps, Nordic, Europe\) \(E\)](#)
- [WildWorld - National Geographic \(G\)](#)
- [GBIF Net - global access to species data](#)

www.keskkonnainfo.ee

Täna tähelepanu eest!

Lauri Klein

*Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse
elurikkuse nõunik*

*European Environment Agency, Topic Centre on Biological Diversity,
Task Manager for CDDA*

Kontakt:

Lauri.Klein@ic.envir.ee

+372 6737576

KESKKONNAMINISTEERIUMI
INFO- JA TEHNOKESKUS